

EXPO ROOK – TIJDLIJN (kamer 2 en 3)

Intro: pre-20ste eeuw

1492

Christoffel Columbus en zijn bemanning komen voor het eerst in contact met rokende indianen in Cuba. Ze brengen de tabaksplant mee naar Europa.

16de eeuw

Tabak krijgt de reputatie van geneeskrachtig wondermiddel. De plant en de stof nicotine worden vernoemd naar Jean Nicot, een Frans ambassadeur in Portugal. In 1560 stuurde hij koningin Catharina de Medici snuiftabak toe om haar van haar migraine af te helpen.

17de eeuw

Pijproken is erg populair in de Lage landen. Door de aangename roes die dit veroorzaakt en de gelijkenis met slurpen, spreekt men van tabak 'drinken'.

18de eeuw

In navolging van het Franse hof raakt snuiftabak in de mode. Het gewone volk blijft verknocht aan de pijp.

19de eeuw

Rond 1850 verschijnen de eerste sigarenfabrieken in Belgische steden. Kort daarna begint ook de sigaret aan haar opmars. De lichtere tabak maakt dat je de rook kan inhaleren.

Het snuiven en pruimen van tabak, de sigaar, sigaret en het pijproken hebben in de 19de eeuw elk hun liefhebbers.

20ste en 21ste eeuw

1897

Automatisering van de sigarettenproductie maakt massaconsumptie mogelijk: de 20ste eeuw wordt de eeuw van de sigaret.

1900-1930

In de Belle époque en tot de jaren 1930 zijn Egyptische en Turkse sigaretten bon ton. Oosterse tabak geniet een superieure reputatie. Exotisme bepaalt het uitzicht van de pakjes. Het merk Camel, gelanceerd in 1913, getuigt hiervan nog steeds.

1914-1918

De Belgische soldaat krijgt een dagelijks rantsoen van 20 gram tabak of 5 sigaretten. Roken is goed voor de moraal en stilt vooral de honger.

“Geen tabak, geen soldaten” is een Franse uitdrukking.

1923

Tabaksfabrikanten spelen na de oorlog in op het patriottisme. De broers Vander Elst lanceren het sigarettenmerk Belga, in de Belgische driekleur en vernoemd naar de toenmalige munteenheid. 1 Belga was ook precies de prijs van een pakje.

Jaren 1920

Vanaf de jaren 1920 wordt het ook voor vrouwen acceptabel om te roken. Merken richten zich met aangepaste reclames op deze nieuwe markt.

1929

De Duitse longkankerarts Fritz Lickint stelt vast dat opvallend veel van zijn patiënten rokers zijn. Hij concludeert al in 1929 dat er een causaal verband is. Het is de start van verder onderzoek.

1939

Duitse wetenschappers onderzoeken voor het eerst het verband tussen roken en longkanker via patiënt-controleonderzoek. Daarop volgt de eerste officiële antirookcampagne en -wetgeving in de geschiedenis.

1939-1945

De Tweede Wereldoorlog geeft een boost aan de populariteit van de sigaret, onder meer door de rookgewoontes van Britse en Amerikaanse soldaten. In België overstijgt de sigarettenconsumptie voor het eerst de andere vormen van tabaksgebruik.

In bezet België worden heel wat levensmiddelen gerantsoeneerd. Een tabakskaart geeft volwassen mannen recht op een bepaalde hoeveelheid rookwaren.

1945

Voor het eerst in haar prille bestaan beeldt damesblad Libelle een rokende vrouw af. Vanaf dan verschijnen er regelmatig foto's, tips en etiquette rond roken, naast talrijke sigarettenreclames.

1947

Eerste rookverbod in de Belgische wet: in theaterzalen en cinema's mag niet gerookt worden wegens het brandgevaar.

Jaren 1950

Vanaf de jaren 1950 promoten fabrikanten de filtersigaret als gezonder alternatief. Door toevoeging van de filter krijgt de sigaret haar huidige langere vorm.

1950

Amerikaanse experimenten op muizen leveren het bewijs dat teer uit sigarettenrook kanker veroorzaakt. Tegelijk stellen Britse artsen een statistisch verband vast tussen roken en longkanker. In de jaren 1950 volgt verder grootschalig onderzoek naar de gevolgen van roken.

1954

De Britse minister van Volksgezondheid MacLeod verklaart: "Het is wenselijk dat jongeren gewaarschuwd worden voor de risico's die gepaard blijken te gaan met overmatig roken." Om niet teveel paniek te zaaien, rookt hij zelf tijdens de persconferentie.

Amerikaanse tabaksfirma's plaatsen samen een advertentie getiteld A Frank Statement to Cigarette Smokers in meer dan 400 kranten. Daarin schrijven ze: "Wij geloven dat de producten die wij maken de gezondheid niet schaden."

Marlboro pakt uit met een filtersigaret in een revolutionair nieuw pakje: de flip-top-box.

1958

De Belgische tabaksindustrie, verenigd in Fedetab, heeft een eigen paviljoen op Expo 58. Ze pakt uit met een forse groei van het sigarettenverbruik.

Jaren 1960

De tabaksindustrie beleeft gouden jaren: 1 op 2 volwassenen rookt. St. Michel is marktleider in België. Ook Tigra is bijzonder populair.

1964

De Amerikaanse commissie voor volksgezondheid stelt het rapport Smoking and Health voor. Het is het resultaat van grootschalig onderzoek en bevestigt dat roken de gezondheid schaadt. Het nieuws haalt ook bij ons de voorpagina's. De BRT wijdt een uitzending van Panorama aan het thema.

1965

1 op 2 verkochte sigaretten in België heeft een filter.

Jaren 1970

Wereldwijd is Marlboro de best verkochte sigaret. In België is Belga in de jaren 1970 en 1980 marktleider, mede dankzij de populaire slogan "n Belga rook je nooit alleen."

1970

De pas opgerichte feministische groep Dolle Mina voert actie voor een Antwerps verzekeringskantoor. Mannen mogen er roken, vrouwen niet.

1971

Roken komt voor het eerst op de agenda van de Kamer. Fernand Vandamme dient een wetsvoorstel in om waarschuwingen op sigarettenpakjes te zetten.

Fedetab sluit een akkoord met het ministerie van Volksgezondheid: de industrie onderschrijft een aantal vrijwillige maatregelen die tabaksreclame beperken. De afspraken blijven grotendeels dode letter.

1974

Toenemende berichtgeving over de schadelijke effecten van roken voedt de antitabaksbeweging in België. Het Belgisch Werk tegen Kanker start een Anti-tabak Brigade voor de jeugd. In Antwerpen wordt de Club Actieve Niet-Rokers (CAN) opgericht.

1975

De eerste waarschuwing op sigarettenpakjes luidt: "Het roken van sigaretten kan voor Uw gezondheid schadelijk zijn."

1976

Rookverbod op de tram, bus en metro. Op de trein mag wel nog gerookt worden.

1977

Het Rode kruis, Aktie anti-tabak, Leven en Gezondheid, de Belgische cardiologische liga, het Belgisch Werk tegen Kanker en de Club Actieve Niet-rokers verenigen zich in het Nationaal Koördinatiecomité Antitabak. Ze voeren de eerste gesubsidieerde antitabakscampagne.

1979

Een Zweeds farmaceutisch bedrijf lanceert Nicorette, een kauwgom met nicotine die rokers van de sigaret moet houden.

Eddy Merckx maakt reclame voor zogenaamd gezondere sigaretten van het merk R6.

Jaren 1980

Nicotine wordt door wetenschappers algemeen erkend als verslavend. De tabaksindustrie blijft de schadelijke effecten van roken ontkennen.

1980

Consumentenorganisatie OIVO begint het aantal rokers in België te monitoren en onderzoekt waarom mensen roken.

1982

De waarschuwing op tabaksproducten wordt aangescherpt: "Tabak schaadt de gezondheid" komt in de drie landstalen op de pakjes.

1983

Eerste wettelijke beperkingen op tabaksreclame: informatie over het product en het afbeelden van de verpakking zijn nog toegestaan, sfeervolle beelden niet. De industrie omzeilt de beperkingen via reclame voor lucifers en aanstekers.

1985

In de jaren 1980 groeit de aandacht voor de schadelijke effecten van passief roken. Het Koördinatiecomité Anti-Tabak voert campagne voor rookvrije ruimten.

1987

België is het eerste Europese land dat roken verbiedt op bepaalde openbare plaatsen beheerd door de overheid, zoals postgebouwen, culturele centra en stations.

1988

De Wereldgezondheidsorganisatie organiseert de eerste World No Tobacco Day op 7 april 1988. Daarna vindt de dag zonder tabak jaarlijks plaats op 31 mei.

De Belgische tabaksindustrie richt het Informatie- en Documentatiecentrum voor Tabak (IDT) op en start een campagne die oproept tot hoffelijkheid tussen rokers en niet-rokers.

Jaren 1990

Amerikaanse merken winnen op de Belgische markt steeds meer terrein. Marlboro haalt Belga in als populairste sigaret.

1990

Het rookverbod breidt uit naar alle gesloten publieke plaatsen, uitgezonderd horeca.

1992

De Brit Allen Carr, ex-kettingroker, schrijft in 1985 zijn eerste zelfhulpboek om te stoppen met roken. De wereldwijde bestseller verschijnt in 1992 in het Nederlands. Carr sterft in 2006 aan longkanker.

1993

De eerste wetgeving rond roken op het werk laat nog veel vrijheid: rookgedrag moet afgestemd worden op de wederzijdse verwachtingen van rokers en niet-rokers. Het is aan de bedrijven zelf om maatregelen te kiezen.

1994

De NMBS beslist om 90% van de treinen rookvrij te maken. Er worden enkel nog kleine rookruimtes voorzien, maar die zijn amper afgescheiden.

1998

Sabena voert een rookverbod in op al haar vliegtuigen.

1999

De Wet Van Velthoven gaat van kracht: een verbod op tabaksreclame en -sponsoring, met uitzonderingen voor nevenproducten zoals lucifers en kledij en internationale manifestaties zoals Rock Werchter en Francorchamps.

2003

Bijkomende regels zorgen ervoor dat de waarschuwingen op sigarettenpakjes meer in het oog springen. Vermeldingen die de suggestie wekken dat een tabaksproduct minder schadelijk is, zijn verboden.

2004

De NMBS voert een algemeen rookverbod in op de treinen, in de stations en op overdekte perrons.

2004

De verkoop van tabaksproducten aan jongeren onder 16 jaar is verboden.

2006

Europese wetgeving stelt een einde aan de uitzonderingen op het reclameverbod voor evenementen zoals Francorchamps. Enkel op verkoopplaatsen is nog beperkte reclame toegestaan.

Algemeen rookverbod op het werk: iedereen behalve horecapersoneel heeft recht op een rookvrije werkomgeving.

2007

Roken is verboden op restaurant.

Sinds 2007 kan elke roker bij Tabakstop terecht voor gratis hulp via de telefoon. Het is een initiatief van Stichting tegen Kanker, met de steun van de overheden.

Kleurenfoto's worden samen met de waarschuwingen verplicht op sigarettenpakjes.

2008

Algemeen rookverbod in de Vlaamse scholen, ook op de speelplaats tussen 6u30 en 18u30. Een rookkamer voor de leerkrachten inrichten mag niet meer.

2010

Het rookverbod in gesloten publieke ruimtes wordt uitgebreid. In cafés die geen eten serveren, dancings, en casino's blijft roken toegestaan.

2011

Alle cafés en horecazaken zijn rookvrij. Onder bepaalde voorwaarden is de inrichting van een aparte rookkamer mogelijk.

'Stoeproken' is verkozen tot Woord van het Jaar 2011

2012

Australië voert als eerste het neutrale sigarettenpakje in. Groot-Brittannië volgt in 2015, Frankrijk in 2017. Heel wat andere landen zullen de komende jaren het neutrale pakje verplichten, ook België.

2013

De eerste dampwinkels openen in België. Ze verkopen e-sigaretten en vullingen met allerlei smaakjes, met of zonder nicotine.

2014

Het merk Belga, intussen eigendom van British American Tobacco, verdwijnt van de markt en wordt vervangen door Lucky Strike.

2015

Disney bant rokende personages uit kinderfilms.

Uit een telling door OVAM blijkt dat één op twee stuks zwerfafval een sigarettenpeuk is.

2016

Gecombineerde gezondheidswaarschuwingen op pakjes worden groter.

2017

Philip Morris International erkent dat roken de gezondheid schaadt.

Ze lanceren een alternatieve sigaret waarbij tabak wordt verwarmd in plaats van verbrand. Het is een omstreden product, want het houdt de tabaksverslaving in stand en is nog steeds schadelijk.

2018

Generatie Rookvrij is een nieuwe beweging die kinderen en jongeren wil laten opgroeien in een rookvrije omgeving. Want zien roken, doet roken. De ambitie is dat niemand die vanaf 2019 geboren wordt, ooit nog begint met roken.